

היסטוריה

זיכרונותיו של מהפכן

היו ימים בהם הייתה חברות במפלגה הקומוניסטית בארץ-ישראל מקנה זכות ל- כרטיס חינם להצגת האופרה. זכות זאת לא נבעה מקו פוליטי שהיה לאופרה הראשון...

ליסט, שהיה פוליטרוק בצבא-האדום בת- קופת המהפכה, כבר בגיל 19, נהג להגן בקנאות על כבודם של זמרי האופרה. בא אפילו לברר עם גולניקין מדוע העליב את חברות המקלה וקרא להן "פרות", הית נצל גולניקין: "לא אמרת, פרות, אלא שאלתי: למה אתן גועות כמו פרות". מצ' בה של האופרה כל היה טוב אך מצבם הכלכלי של הקומוניסטים היה גרוע בהרבה. לכן דאג ליסט לחלל הזמנות חינם בין חבריו למפלגה.

הנה המפחירה. ראשיתה של המפי- לגה הקומוניסטית בארץ, בתקופה ששמה היה פק"פ, היא אחת הפרשיות הנצלמות ר אופרות המיסטורין ביותר בתולדות הי- מדינה. ראשי מק"י כיום מתחשים כמעט לאותה תקופה, מנסים ליצור את הרושם כאילו איתם החלה ההיסטוריה של המפי- לגה. ההיסטוריה הרשמית מבוססת כמעט כולה על מיסמכי לטיטובת-המנדט, ואילו מחברי המפלגה היהודים באותם ימים, שרדו רק בודדים, אחרי שהרוב הגולו מה- ארץ, עברו לברית-המועצות, שם נאסרו ונמקו בבתי-כלא ומתנתו.

נחמן ליסט (60), עתונאי כסוף שיער ויפה-תואר, המשמש כיום ככתבו הכלכלי של היומון "עצמט נייטס", כאחד המעטים שנותרו מראשוני פק"פ, שופך בזכרונותיו חיו, אותם החל לפרסם ברבעון הספרותי קשת, אור חדש לחלוטין על הפעילות הקומוניסטית באותה תקופה. מגלה ליסט: "בשעות הפנויות מעבודה, מאחר בלילה, הייתי מבלה בחולות שהפרידו אז בין תל- אביב ונוה-שלום, סמוך לים. הפרקציה הצ- טינה אז גם בכך שבשירותיה היו בחורות יפות. קורה היה שרומנטיקה זו הייתה מופרעת על ידי אורחים בלתי קרואים שהיו מסתובבים בשטח. פעם לבש הדבר אופי רציני: האורח גילה כוונות תוקפ- ניות גלויות. רציתי ללוות את חנה, איתה טיילתי, עד למקום מבטחים, אך היא הת- נגדה לכך בכל תוקף. אהה הרי קונספיר- טיבי, טענה, והמפלגה זקוקה לך. תסי תלק אהה ואל תדאג לי. התלחתי וחזרתי על עקבותי. חנה הייתה בחורה גבוהה וחזקה וזרועותיה כשני מטלי ברזל. תוק- פנותו של "האורח" נמוגה, כנראה, למר- איה."

ארזי על האופניים. סיפור משע- שע אחר של ליסט קשור בהפגנת האחד במאי שנערכה ב-1925, שלארגונה היה הוא האחראי. ההפגנה עובדה לעבור מכיכר בע- לי-מלאכה, כיום כיכר מגן-דוד, על לשפת- הים בתל-אביב. מספר ליסט: "ההכנות נע- שו על ידי כל חברי המפלגה והפרקציה. כל הבאים בחשבון למלאכת-קודש זו גור- סו וחולקו לקבוצות בנות 5-6 אנשים, ופורזו בחדרים ובצריפים סמוך למקום, בכרם התימנים ובמנשיה, לא הרחק מן המ- טה הקונפירטיבי שלי. אני מתעתד לשלוח את סוכני-הקשר שלי - נערות חביבות, תלמידות הרצליה וגטולה, רובן בנות טובים - עם מתן אות ההתחלה. והנה בא אלי רק דחוף ובהול ימוסר לי שלפני רגעים מעטים עברה במסלול המתוכנן תהלוכת פועלי-ציון והמקום מלא עכשווי שוטרים."

ליסט פעל במהירות, שלח שתי קבר- צות קטנות עם דגל אדום אל בנין העירייה, שעמד במקום בו נמצאת עכשיו האנדרטה לזכר מיסדי-העיר. במטה-המשטרה, שהיה סמוך למקום, קמה בהלה. השוטרים הורו עקו מן המסלול בו עמדה לעבור ההפגנה, הקיפו את קומץ המפגינים החודשים. בו בזמן התארגנה ההפגנה הגדולה כמיועד, עברה ללא הפרעה את כל הדרך, עד לש- פת-הים. רק יהודה ארוז, שהיה אז ממו- נה על המלחמה בקומוניסטים במשטרת תל-אביב, ליהיה אותה על אופניים במרחק ניכר, כשהוא שורק וצועק: "להתפור, להת-"

פורז" איש לא שם אליו לב. אך כשהסי- תיימה ההפגנה, לא ידעו המפגינים מה לעשות. לפי התכנית הייתה ההפגנה צרי- כה להתפור אחרי התקפת המשטרה ותוך כדי מאבק איתה. משום כך נאלצו לעכב את הסיום עד שהגיעו סוף סוף השוטרים, היכו אותם ואסרו אותם, בהתאם לתכנית. לשי-ינסקי לא ספג מכות. נראה שרוב המנהיגים הקומוניסטים בארץ הת- לו את הקאריירה שלהם כשחקנים. גם ליסט היה שחקן ובמאי בנשפים ספררי- תיים ותיאטרונים שאירגנה הפרקציה. מס- פר הוא: "באותה ההצגות נפלה על ראשי אבן שנוקדה של החוץ על ידי חברי גודו מני" הטיפה שנה שמילאתי על הבמה תפקיד של משוגע. מרוב כאב צעקתי מרה, ממש כמשוגע."

ליסט היה באותם הימים מה שנקרא בזיארונן הקומוניסטי "מהפכן קצועי". בסוף שנות השלושים נשלח על ידי המפי- לגה לארגון את המפלגה הקומוניסטית בסוריה ובלבנון, עבר משם לשרות המפי- לגה בצרפת עד שפרש ממנה ב-1937 אחרי שהעמיד שם תלמיד מפורסם, כאלד באק- דש, כיום מנהיג המפלגה הקומוניסטית בסוריה. ליסט נטש את הקומוניזם על רקע משפטי-הראוה במוסקבה ותורת הקו- מופוליסטיזם, הצליח להמלט בשנות המל- חמה לשווייץ שם שהה עד עלייתו ארצה, לפני שבע שנים.

זכרונותיו של ליסט, כתובים בחוש הר- מור מיוחד, ומכילים שפע של פרטים היס- טוריים, בעיקר אודות החברים הראשונים של המפלגה הקומוניסטית, שמצאו את מו- תם בברית-המועצות. כך למשל, מספר הוא אודות נחמן ("ניוניו") לשי-ינסקי, מי שהיה אז מזכיר החעד של פק"פ. לשי-ינסקי חיבר באותם ימים כרוז מטעם המפלגה, נגד נישול הפלאחים הערביים מאדמות עמק-יזרעאל. בעקבות כרוז זה התעורר זעם כללי בישוב נגד הפק"פ, חברה הוצאו מההסתדרות והוטל עליהם חרם כלכלי וחברתי. כאשר שמע לשי-יני סקי בעקבות הכרוז גרשים את חברי המפלגה ממטבחי-הפועלים ואף מכים אותם, ראה חובה לעצמו להיות נוכח בשדה המ- ערכה ולהשתתף בספיגת המכות. מספר ליסט: "ראיתי עומד ומתווכח בעברית, שאותה כמעט לא ידע אז, אך לא עלה בידו לזכות במכות. כנראה בגלל מראהו הפרופסורי ואופן דיבורו השקט והמתון. כשהגיעו אליו שמועות על חיי- ההוללות של הסוכן הסובייטי הראשון בתל-אביב, קם לשי-ינסקי ובא אליו להר- הקומוניסטי, ומעוררת התמרמרות בין חברי הפרקציה, שרבים מהם רעבו ללחם. הסוכן פשוט גירש אותו ממשרדו. כאשר גורש לשי-ינסקי מן הארץ, הגיע למוסקבה שם הגיע לדרגת פרופסור אדום באוניברסיטה של עמליה-מורה, שימש גם מוכיר תא בבית-חרושת מוסקבאי גדול, עד שנאסר, עוננה קשה, נשבר זמת ממח- לה בדרך לסיביר. אשתו, שישבה חמש- עשרה שנה במאסר, חיה כיום במוסקבה יחד עם בנם.

קומוניסט אחר, אותו מזכיר ליסט בשם סיומה, הפך למנהל עבודה בבנין המטרון במוסקבה, קיבל פרס נכבד עבור עבודתו. סמוך לזה נאסר כחבלן ציוני ומת מסר- פוס בבית-הכלא.

עתונות השלמת המיפטל

ידיה של גברת מרים מוזס רעדו מרוב התרגשות, שעה שהסירה את הלוט. מסביב הצטופף קהל רב, שכלל את שר-הדתות ו- שר-המשטרה, את ראש עיריית תל-אביב, את ראשי אגודות העתונאים ואנשי-ציבור וכלכלה, מהם נושאי שמות מפורסמים. כולם התכנסו למקום עבור הרגע בו יוסר הלוט מן השלט שעל בית ידיעות אחרונות. ויופיע שמו החדש של רחוב נחל איילון: "רחוב יהודה מוזס".

ליל המהפכה. אילו נערך הטכס לפני שבוע ימים, היה מצוין מאורע חשוב בחייו של יהודה מוזס המנוח ובחיי העתונות הי- עברית. כי לפני 15 שנה ושבווע עמד מוזס, בעל הזקנקן הוייצמני, בפני אתגר המור: שעות ספורות לפני הופעת גליון המחרת של ידיעות אחרונות, נודע לו כי העורך, עזריאל קרליבך, בגד בו ולקח עמו את כל מערכת הצהרון, כדי לייסד עתון מתחרה. (המשך בעמוד 14)

הנערה מאחורי

גיבה גריל הייתה השבוע הדמות הי- גשית הבולטת ביותר במאבק על ביטולו של המימשל הצבאי. היא לא נאמה בכנסות, גם לא צעדה בראש ההפגנה בחוצות ירו- שלים. אולם דמותה של הצעירה היפהפיה, שהופיעה במרכזה של קבוצת בני-יועזר על שער העולם הזה (1328), מאחורי הסיסמה: "תימחק החרפה!", ואשר ישבה ליד שולחן הנשיאות באסיפת ועד-הנוער לביטול המי-

נכדה של סבא

כפר-סבא, דור רביעי במקום, בתמונה מימי ילדותה במושב. יופיה המיוחד בלט כבר אז.

נערת הצעדה

נופש בשעת צעדה או ימים, בה השתתפה ני- שעברה עם קבוצה מבית-ספרה. הצעדה הייתה חזוניה

בעל נימוסים נאים, הזוכה לשבחים על מסירותו בעבודתו שהוא מסיים את שעות עבודתו, הוא יכול אומנם להיש אביב מספר שעות. אולם אם יש ברצונו לבלות שם ג ללכת להצגה שניה בקולנוע, או לצאת בחברת נערה, יכול לעשות זאת. הוא חייב להקדים ולחזור לביתו, בא-

החבר: חזיל וכדורגלן בהפ-

האמא: בת המייסדים

גיבה ליד אמה, נועה חר- מוני, שסבה וסבתה, בני משפחת אברוצקי, היו בין מייסדיה הראשונים של המושבה כפר-סבא.